

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Venerabilis Patris Thomæ à Jesu ... Opera Omnia

Homini Religioso Et Apostolico Tam Qvo Ad Vitæ Activæ, Qvam Contemplativæ functiones utilissima, Duobus Tomis Comprehensa. In Qvibvs Singvlari Pietate, Varia Ervditione Clariori Et Breviori Stylo Continentvr Et Explicantvr ...

Tomás <de Jesus>

Coloniæ Agrippinæ, 1684

Capvt VII. An oporteat cum Infidelibus collationibus ac disputationibus publicis de rebus fidiæ [fidei] agere?

urn:nbn:de:hbz:466:1-38601

visionibus, qui Solem videre contendunt, & ipsum totis viribus fugiunt, dum neque ortum ejus expectant, neque ante occasum evigilant: sic & illi Solem intelligentiæ & justitiæ Domini ex omni parte fugiunt oriturum, siquidem nec expectant, dum nec miraculis, nec sacrorum eloquiorum testimoniis, nec sacrorum Doctorem suasionibus, quibus omnibus velut quibusdam radiis illucescere possent, eisdem attendere nolunt: immò ab ipsis tanquam à vitijs fugiunt, sicut & omnes a veritate, quibus & ipsi congruentissima similitudine comparantur. Sol iste luminosissimus, à tempore infidelitatis eis occidit, & propter hoc frustra eum videre contendunt præter occasum suum: qui non est nisi casus eorum, donec eis oriatur, cujus tamen ortum, ut diximus, fugiunt.

Amplius, sicut cum terra, vel nube, vel Luna interposita, inter aspicientem & Solem non contingit aspicientem ad Solem videre, nisi interpositum: sic & omnes hujusmodi erronei, cum inter eos & veritatem salutarem interposita sint infidelitatis suæ mendacia, non est possibile eos videre, nisi illa. Interpositis autem prohibentibus, non pervenit aspectus eorum ad ipsam veritatem; sicut dicit Salomon Proverb 17. *Non recipit stultus verba prudentiæ, nisi ea dixeris, qua versantur in corde ejus.* Et quoniam impossibile est ab intellectu materiali atque possibili aliquid videri seu cognosci, nisi irradiatione sua super illud, & apparitione formæ suæ in illo, quoniam ipse est velut speculum intelligibile ac noscibile formam intelligibilem, hoc est, in quo resulata, & pingi quodammodo habent omnes formæ intelligibiles resulatione & pictura Soli convenientibus; manifestum est consequenter, quia nec in qualitate intellectu, nec in declinatione, nec per interpositionem prohibito, quemadmodum nec in speculo, quod est dispositionum seu comparationum istarum: manifestum est tibi, quia in intellectu hæretico, cum loco revisionis & puritatis habeat crassitudinem & immunditiam, loco directæ oppositionis ad veritatem salutarem habeat declinationem ab ea & aversionem, loco liberæ viæ, seu transitus habeat interpositum, prohibens ab eo irradiationem ab ipsa veritate salutari: manifestum est tibi, inquam, quia impossibile in hujusmodi intellectu fieri descriptionem, seu apparitionem hujusmodi veritatis. Et quoniam non solum Sol in lumine suo, & ex lumine videtur, quod insundit hominibus videntibus, sed etiam omnis res alia, & quantum ad sensus exteriores, & quantum ad intellectum materiale: quanto fortius necesse est, ut Sol intelligentiæ atque justitiæ non videatur, nisi in lumine, & ex lumine, quod ipse insundit videntibus, & hoc insulatione gratuita, ac liberali, non irrationali, seu naturali, qualis est effusio luminis à Sole, & calor ab igne, quorum potentia irrationales, atque serviles nominantur. Irrationales quidem, quia absque discretione & distinctione, æquè bonis & malis, & ad bona & ad mala operantur, æquè enim illuminat Sol, æquè fœdit lumen suum rapiens, & occidentibus, ceteraque mala perpetrantibus, ut piè agentibus. Serviles verò, quia nulla non operatur per modum servientis; cujus non est vel aliud, vel aliter facere quam acceperit in mandatis, non enim habet ignis in potestate, ut alicubi ab adulatione caveat, vel ut nunquam aliquid magis aut minus calefaciat, sed totum facit ex necessitate, nihil autem ex propria libertate. Utrumque autem ab altissimo Deo longè

est in ultimo elongationis, & propter hoc omnia bona, quæ ex ipso nobis sunt, dona sunt largiatis ipsius, & beneficia pietatis. Hactenus Guilielmus Parisiensis.

CAPVT VII.

An oporteat cum Infidelibus collationibus ac disputationibus publicis de rebus fidei agere?

Res est non parvi momenti, ac magna consideratione digna, An cum hæreticis & alijs Infidelibus publicis Disputationibus agendum sit, ut eorum confutentur errores, fideique veritas ostendatur, ut sic ipsi convicti, ad fidem vi rationum & argumentorum compellantur? Res est maximè anceps, & quæ pro utraque parte non contemnendis nititur fundamentis. In primis rem hanc potius privatis colloquijs, placida institutione, ac præcipuè oratione ad DEUM, cum motum puritate ac viæ exemplo conjuncta perficiendam, res ipsæ in Ecclesia gestæ testantur: quibus competum est eos, qui ab hæreticis ad Catholicam fidem ac Religionem aliquando convertuntur, potius ex Spiritus sancti tacto instinctu, & mansueta Catholicorum institutione, quam argutis disputationibus, excitari ac permoveri. Ejus rei manifestum exemplum ostendit DEUS, in magno Ecclesiæ doctore D. Augustino: qui de sua ex hæresi Manichæorum, ad fidem conversione, inter alia scripsit, matrem suam Monicam nihil non consilij auxiliique à Deo & hominibus passim & continuo, multique cum lachrymis flagitasse, ut ipse filius ejus, Manichæorum hæresi adhærensens, ad Ecclesiæ Catholicæ fidem Religionemque converteretur.

Tandem quoque sollicitè vehementerque rogasse Episcopum, ut cum ipso filio suo dignaretur colloqui, ejusque errores refellere, & docere eum meliora. Noluit autem Episcopus (verba sunt D. Augustini) prudenter scire, quantum sensu postea. Respondit enim me adhuc esse indoilem, eò quod in statu essem novitate hæresis illius, & nonnulla quasiunculu jam multos peritos agerem, sicut illa (mater) indicaverat illi. Sed sine illum ibi, addebat Episcopus, & tantum roga pro eo Dominum: ipse legendo reperiet, qui ille sit error, & quanta impietas. Simul etiam narravit, se quoque parvulum, à matre sua seducta datum fuisse Manichæis, & omnis parè non legisse tantum, verum etiam scripsit esse libros eorum, sibi que apparuisse, nullo contra disputante & convincente, quàm esset illa secta fugienda, itaque fugisse. Quæ cum ille dixisset, atque illa (mater) nollet acquiescere, sed instaret magis depresso, & uberrimè flendo, ut me videret, & mecum differeret: ille jam stomachans eadmodum, Vade inquit, à me, ita vivas: fieri enim non potest, ut filius istarum lacrymarum pereat. Hæc ille.

Nec minus in hanc rem facit conversio cujusdam gentilis Philosophi, qui unà cum alijs ad Nicænum Concilium accesserat, ut Christianorum Religionem illuderet. Nam cum is dicendi arrogantia se inaniter jactaret, & Sacerdotes petulantè irrideret; senex quidam simplex spiridion nuncupatus, ex illustrium Confessorum numero, superbiam ejus non tulit.

Qui

Qui tamen sine peccati subtilitatis, & praestigiarum penitus expertus erat, tamen cum eo disputare cepit. At cum haec res petulantibus, qui Confessorem hominem simplicem esse cognoscebant, risum moveret quidem, & modestis injiceret timorem, qui verebantur, ne cum viro dicendi petito congressus haberetur pro ludibrio; tamen cum facultas (cui, cum in talis & tam provecata aetatis esset, pudor erat resistere) data esset, liberè quæ vellet loquendi, in nomine Jesu Christi, inquit, Philosophus audito: *Unus est DEUS celi & terra, & omnium rerum tam oculis subiectarum, quam eorum aciem fugientium opifex; qui hac omnia & virtute verbi fabricatus est, & sacro Spiritu sancti afflatu stabilivit. Quare hoc verbum, quod nos filium Dei nuncupamus, miserum humani erroris, & belluinae vivendi rationis, ex Virgine nasci, cum hominibus unâ versari, proque istem mortem oppetere potuit. Et sique iterum venturus, de iis rebus quas quisque gesserit in vita, dicturus sententiam. Ita ita se habere, sine ulla alia curiosa indagatione pro certo credimus. Noli ergo in his, quæ sola dumtaxat rectè intelliguntur, curiose refutandum, laborem frustra consumere, quareque, quis ista fieri, vel non fieri possint. Quod si credis, mihi quidem sciscitavi responde.*

Quibus obstupescit Philosophus: *Credo, inquit, & grati illi actis, quod ipsum devicisset, non solum eadem cum sene ipso sentire, verum etiam consilium dare cepit illis, qui perinde erga fidem Christianam, atque ipse antea, affecti erant, ut jam doctrinæ Christianæ assentirentur: atque iustitiam adiecit, se non modò non sine numine divino mutatum esse, sed etiam vi ac virtute quadam inexplicabili ad Christianam Religionem conversum. Moxque sermonem convertens ad discipulos suos, vel ad eos, qui audiendi gratia advenerant: *Audite, inquit, & eruditi viri: donec verbis mecum gesta res est, verba verbis opposuit, & quæ dicebantur, dicendi arte subvertit. Ubi verò pro verbis virtus proceperit ex ore dicentis, non potuerunt resistere verba virtutis, nec homo adversari potuit Deo: Et tunc si quis vestrum potuit in his quæ dicta sunt sentire, quæ sensu, credat Christo, & sequatur hunc senem, in quo locutus est DEUS.**

Simile est huic, quod Alexander Episcopus Constantinopolitanus, vir spectatae virtutis & dignitatis, à Philosophis provocatus, uni eorum, cum quo se disputaturum acceperat, dixit: *In nomine Jesu Christi precipio tibi ne loquaris.* Quod ut primum dixerat, homo & religio obstupescit ore conticuit.

Haec & alia olim sic gesta sunt: nec mirum; Nam cum fides in Deum & Christum Dominum nostrum, sit donum Dei, oportet primum Deum in homine infideli aut haeretico operari displicentiam erroris, & desiderium cognoscendæ veritatis, priusquam humana industria erudiendo, suadendoque aliquid efficiat. Unde Apostolus Paulus Titum suum de haeticorum conversione docens, non meminit contentiosarum disputationum: sed ait, *haeticum hominem post unam & secundam correctionem devota: sciens, quia subversus est, qui ejusmodi est, cum sit proprio judicio condemnatus.*

Præterea non opus est ad horum confirmationem, ut exempla plura longè petantur, cum ferè omnia colloquia & disputationes publicæ, quæ nostra ætate habitæ sunt, absque ulla ferè eorum emendatione & conversione, quin potius, cum inflato ipsi sint corde, victoriam jactitarunt: id enim haeticorum superbiam, dumtaxat cum insigni arrogantia conjunctionem redarguit, qua licet maximè victi, non solum victoriam victoribus

non tribuunt, sed eam quoque sibi arrogare non verentur. Et quis audit unquam in ulla disputatione aut colloquio, haeticos, quamdiu quidem tales esse non desierunt, ingenuè confessos fuisse, se ab Orthodoxis esse convictos?

Disputavit cum Phariseis & Sadduceis Christus, sed ab adversariis pro victoriz laude calumnias & blasphemias reportavit. *Joan. 8.* & alibi passim. Certavit cum Simone Mago Petrus, eumque non solum validissimè convicit, sed etiam contrivit; at victi tamen vocem victus Simon edidisse nullam legitur. Dissertit de fidei mysteriis in Areopago Paulus, *Act. 17.* Sed quis victoriam ei cessit, nisi qui in ejus etiam sententiam, deposita infidelitate concessit Dionysius Areopagita cum paucis? *Alij vero cum audissent resurrectionem martirorum, quidam quidem irridebant, quidam verò dicebant, audiemus te de hoc iterum.* Disputavit quoque cum Phariseis cæcus ille, jam non cæcus, sed corpore simul & animo à Christo illustratus, & sanè convicit. Sed quam ab hostibus palmam reportavit: *Tu in peccatis, inquit, natus es totus, & tu doces nos?* *Joan. 9.*

Convicti sunt utique in quatuor illis universilibus ac celeberrimis Conciliis haetici sufficienter: in Nicæno Arius; in Constantinopolitano Macedonius; in Ephesino Nestorius; in Chalcedonensi Eutyches, cum suis quisque affectis, sed victos se usque aded confessi non sunt, ut contra victores etiam insolentius insurgent. Disputavit cum Donatistis Augustinus, alijs Catholicis Episcopis associatus, eoque ita convicit, ut etiam cognitor seu arbiter ab imperatore designatus, aperè contra Donatistas sententiam protulerit, ut videre est in *Breviulo Collationum cum Donatistis*, quem de hoc ipso Colloquio conscripsit Augustinus; sed tantum aberat, ut Donatistæ se convictos fateantur, ut ipsam quoque cognitorem aperta calumnia imperare non sint veriti; quasi verò à Catholicorum patre corruptus, injustè contra se Catholicis sententiam tulerit, ut videre est apud Augustinum *ibid.* & *Epist. 152.* Disputavit quoque idem Augustinus cum Felice Manichæo, sed nec iste Augustino prius palmam concessit, quam à suo errore decellit, ut videre est in actis ab Augustino editis.

Disputavit quoque cum haereticis Chonorum Theodorus Studites, vir sanctissimus & doctissimus, sed finita disputatione, quid de illo adversarius? *Ita putabam, inquit, hunc penitus nihil scire: sed & linguam eum reddidi, ut videre est ex Epistola, quam ipse Theodorus scripsit ad Naucrarium, relata ab Illustrissimo Cardinale Baronio *Tom. 9. Annalium Ecclesiasticarum.**

Collocuti sunt anno 1465. Doctores Catholicis (in primis Decanus Capituli Pragensis) de controversia illa unius speciei, cum Rochizano, & alijs Wicleffistis haeticis, quos etiam de errore egregè convicerunt. Sed quid in hinc Colloquij Rochizanus? Tunc Rochizanus locutus est temporem longissimum, omnia priora replicans, gloriano se victorem esse jam altera vice, contra Augustinum, & jam contra doctores, &c. ut videre est ex actis ejus Colloquij.

Sed quid antiqua memoramus, cum ejus rei luculentissima præsens ætas præbeat documenta? Disputavit anno 1519. Lipsiæ cum Lutherò & Carolladio, doctissimus Eckius. Disputavit quoque felicissimo eventu invictus ille disputator Badie apud Helvetios, anno 1526. cum Oecolampadio. Disputarunt an. 1546. Ratisbonæ Maluenda & Everardus Billicus Carmelita, Theologi Cæsarei,

Ad Titum
63.

faci, viri doctissimi, cum Bucero & Brenio: ibidemque anno 1601. Jacobus Gregerus & Adamus Tannerus Societ. JESU Theologi celeberrimi, aliique cum Egidio Hunno, Jacobo Hailbronnero, ceterisque Augustanæ confessionis Pleado-Theologis sunt congressi. Disputavit anno 1589. cum Jacobo Andrea, & Jacobo Heerbrando, Joannes Pistorius, vir doctissimus & disertissimus. Denique illusterrimus Cardinalis Perronius, coram Henrico IV. Galliarum Rege, colloquium habuit cum Plessio Mornæo Calviniano. Omnes isti, inquam, cum adversariis & hæreticis nostri temporis, nec nisi convicti, aut egregiè confusi disputarunt: & quando tamen adversarii unquam se convictos esse confessi sunt? quando victoriam impudenter sibi arrogare non sunt ausi? Cujus forte causam eam possumus designare, quam Ambrosius lib. 5. in Lucam significavit, dicens: *Adverte caliste consilium, Non sapientes aliquot, non divites non nobiles, sed piscatores & publicanos, quos dirigeret, elegit, ne traduxisset potentia, ne redemisset divitiis, ne potentia nobilitatisque auctoritate traxisset aliquos ad suam gratiam videretur, ut veritatis ratio, non disputationis gratia prevaleret.* Hæc Ambrosius.

At si oculos convertamus ad initia progressusque Ecclesiæ nascentis, pro contraria sententia non deerunt gravissima testimonia: nam in primis D. Paulus disputavit in Synagoga publicè cum Judæis, & in foro per omnes dies ad eos, qui aderant, *Actorum* 17. & 18. & 20. Idem quoque de B. Stephano, & Apolline ex eisdem Apostolorum actis accepimus. Publicas etiam disputationes cum hæreticis vel gentilibus plurimos ex antiquis Patribus inisse, passim eorum gesta & historiæ tradunt.

Deinde B. Augustinus, ut Possidonius refert, cum quodam etiam Felice, de numero eorum, quos Electos dicunt ejdem Manichæi, quique Hipponem venerat, eundem seminaturus errore, publicè in Hipponensi Ecclesia Notarijs excipientibus disputavit, populo astante: Et post secundam vel tertiam collationem ille Manichæus, frustrata vanitate & errore illius sectæ, ad nostram conversus est fidem atque Ecclesiam, sicut eadem relecta docere poterit scriptura. Hactenus Possidonius. Imò ipse Augustinus sic ait contra *Ful. Pelag. lib. 3. c. 1.* *Donatistas ad collationem nobiscum venire per imperialia jussa compulimus, in qua collatione victi sunt Donatista.* D. Cyrillus Alexandrinus contra Nestorium, publicè in Concilio Ephesino discessit, illumque superavit. Gregorius Magnus cum Eutyche Constantinopolis congressus est, eumque ab errore revocavit.

Divus Berpardus publico congressu coram Concilio Remensi discessit cum Gilberto Potretano, qui de hæresi convictus Ecclesiæ decretis adhesit. Idem Bernardus provocavit Petrum Abayardum ad publicam disputationem, eumque ad maximas angustias redegit. Ac denique anno Redemptoris nostri 645, habita est famosa illa ac

celeberrima coram Episcopis Africanis inter Pyrrhum Patriarcham Constantinopolitanum hæreticum, & Maximum Abbatem eundemque Martyrem Orthodoxum, ex quidem Pyrrhos Princeps Monothelitarum hæreticorum convictus, erroris diu defensi penitens, recedens palinodiam, oblatoque fidei Catholicæ libello Theodoro Romano Pontifici, receptus est unà cum titulo Patriarchatus in Ecclesiam Catholicam. In hac igitur celeberrima disputatione post multiplices Pyrrhi (ut eleganter Cardinalis Baronius *Tom. 8. anno Domini 645.* describit) objectiones ingestas, & à Maximo quàm disertissimè confutatas, post nexus solutos, & defensiones ac responsiones singulas quoque convictas, post denique inanes tergiversationes elusas, acuminatasque cavillationes retusas, cum deficerent verba, dare manus omni penitus destitutus defensione Pyrrhus compellitur, & credere cogitur veritati. Magnum sanè tunc (ut idem refert Baronius) vidit primum Africa, deinde Roma spectaculum: Africa quidem, dum quem paulò ante aspexerat magnis animis Patriarchali ostentatione insulantem Catholicæ fidei & veritati, pro hæresi, ore rotundo in defensores fidei Catholicæ declamantem, in se ora omnium convertentem, jamque post se tertiam omnium partem ducere captivam tentantem, eundem viderit ab exortite monacho appetitum, ut novum Goliath à puero Davide, non in hasta vel ense, sed in nomine Domini pugnaturus conventum, tanta corona Patrum, & magistratum, & Africani populi circumdatum, post longam concertationem fateri se superatum, abijcere clypeum, dare manus, & pedes conjicere sponte in compedes illos optabiles sapientiæ, ejusque vinculis aligari, de quibus Ecclesiasticus: *Injice pedem tuum in compedes illius, & in torques illius collum tuum. Subjice humerum tuum, & porta illam & ne accideris vinculo ejus. Et erunt tibi compedes ejus in protectionem fortitudinis & bases virtutis, & torques illius in stolam gloriæ, (decor enim vira est in illa) & vincula illius alligatura salutaris.* Ita planè, cum & victo Pyrrho, omnes ut vincenti fuerint adgratulati, eundemque laudibus, ac benedictionibus profecuti, quod revera cedens veritati perfidiam superasset, impietatem subegisset, contrivissetque Saranam pedibus suis, qui solus luceat se esse victum, hæresi debellata, & ejus defensore in offensorem mutato, Hactenus Baronius, qui in fine *octavi Tomi* meritò hanc Maximi cum Pyrrho disputationem inseruit.

Magna igitur opus est consideratione, ac, ut verius dicam, opus est divinæ prudentiæ, discernere, quando cum infidelibus publicis colloquiis & collationibus congregiendum sit, quando vero abstinendum: inspicendaque sunt personarum merita, studia, sapientiæ, ac præcipuè morum integritas, ac vitæ sanctitas, quibus viri sapientes divina ope nixi, promerentur de inimicis palmam reportare.